შესავალი დაპროგრამებაში

ლექტორი:

სალომე ონიანი

ტელ. 571 39 40 22

ელ. ფოსტა salome.oniani@iliauni.edu.ge

კურსის ხანგრძლივობა

15 კვირა: ლექცია - 13 სთ

პრაქტიკული მეცადინეობა - 25 სთ

შუალედური გამოცდა 1 - 2სთ

შუალედური გამოცდა 2 - 2სთ

საბოლოო შეფასება - 3 სთ

მირითადი თემეზი

- დაპროგრამების ენის ძირითადი კონსტრუქციები
- ფუნქციები
- კომბინირებული ტიპები
- მიმთითებლები
- ფაილები

შეფასების კომპონენტები:

შეფასების ფორმა	შეფასების კომპონენტი	მინიმალური ზღვარი
შუალედური შეფასება	შუალედური გამოცდა 1 – 20 ქულა შუალედური გამოცდა 2 – 20 ქულა პრაქტიკული მეცადინეობის შეფასება - 30 ქულა	21 ქულა
დასკვნითი შეფასება	დასკვნითი შეფასება - 30 ქულა	12 ქულა

პრაქტიკული მეცადინეობის შეფასება

პრაქტიკული მეცადინეობის შეფასება ხდება სტუდენტის მიერ პრაქტიკულ მეცადინეობებზე და დამოუკიდებლად შესრულებული დავალებების ჯამური შეფასების შედეგად. კურსის განმავლობაში, დამოუკიდებლად და პრაქტიკულ მეცადინეობებზე, სტუდენტმა უნდა შეასრულოს 10 დავალება, რომლის მიზანია კონკრეტული ამოცანისთვის საჭირო პროგრამის დაწერა დაპროგრამების ენა C-ის გამოყენებით.

	15 სასწავლო კვირა														
	ı	Ш	Ш	IV	V	VI	VII	VIII	IX	Х	ΧI	XII	XIII	XIV	XV
		3	3	3	3	3			3	3	3			3	3
į		ქულა	ქულა	ქულა	ქულა	ქულა			ქულა	ქულა	ქულა		 	ქულა	ქულა

შუალედური გამოცდების შეფასება

შუალედური გამოცდა ტარდება ორჯერ და თითოეული მოიცავს ორ 10 ქულიან საკითხს.

15 სასწავლო კვირა															
		l 	Ш	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	ΧI	XII	XIII	XIV	XV
		į					20 ქულა					20 ქულა			

საბოლოო გამოცდა შედგება სამი 10 ქულიანი საკითხისგან.

მირითადი ლიტერატურა

"დაპროგრამების ენა C", ირინა ხუციშვილი, თინა დავითაშვილი, ნათელა არჩვაძე, ამირან ჩიტალაძე, კობა გელაშვილი. თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა, 2009 წელი.

Herbert Schieldt, C/C++ Programer's Reference, Third Edition, MacGraw-Hill Comp., 2005.

C Programming, Greg Perry and Dean Miller, 2014

სასწავლო ცხრილი

პარასკევი

ლექცია: 14:00 სთ აუდიტორია: T304

პრაქტიკული მეცადინეობა: 15:00 სთ აუდიტორია: T304

16:00 სთ აუდიტორია: T304

მეცადინეობის ხანგრძლოვობა: 50 წთ

შესვენება: 10 წთ

სასწავლო კვირა |

- დაპროგრამების ენების მიმოხილვა
- მონაცემთა ტიპის ცნება
- რიცხვითი მონაცემები
- მთელი და არამთელი რიცხვები
- მოდიფიკატორები
- სათანადო ტიპის ცვლადის განსაზღვრა
- ცვლადის ინიციალიზაცია

• პროცედურული პროგრამირების ენები

ეს არის კომპიუტერული პროგრამირების ენა, რომელიც იყენებს პროგრამული ბრმანებების თანმიმდევრობას. ესეთ ენებს წარმოადგენს BASIC, C, FORTRAN, Java და Pascal.

- პროცედურული პროგრამირების ენები
- ფუნქციონალური პროგრამირების ენები

ფუნქციონალური პროგრამირების ენები სპეციალურად შექმნილია სიმბოლური გამოთვლებისა და სიების დამუშავებისათვის. ფუნქციონალური პროგრამირებას საფუძვლად უდევს მათემატიკური ფუნქციები. ესეთი პროგრამირების ენებია: Lisp, Python, Erlang, Haskell და Clojure.

- პროცედურული პროგრამირების ენები
- ფუნქციონალური პროგრამირების ენები
- ობიექტზე ორიენტირებული პროგრამირების ენები

OOP - არის მაღალი დონის პროგრამირების ენა, რომელიც დაფუმნებულია ობიექტზე ორიენტირებულ მოდელზე. ანუ პროგრამირების დროს იქმნება ობიექტი, რომელსაც აქვს გარკვეული ფუნქციები. ობიექტზე ორიენტირებული პროგრამირების ენების მაგალითებია Java, C++ და Smalltalk.

- პროცედურული პროგრამირების ენები
- ფუნქციონალური პროგრამირების ენები
- ობიექტზე ორიენტირებული პროგრამირების ენები
- სკრიპტული პროგრამირების ენები

სკრიპტული პროგრამირების ენები ინტერპრეტირდებიან, ანუ ის კოდის გაშვებისას ითარგმნება მანქანურ კოდად და არ საჭირობეს წინაწარ კომიპირებას. ესეთი პროგრამირების ენებია JavaScript, Python და Ruby.

- პროცედურული პროგრამირების ენები
- ფუნქციონალური პროგრამირების ენები
- ობიექტზე ორიენტირებული პროგრამირების ენები
- სკრიპტული პროგრამირების ენები
- ლოგიკური პროგრამირების ენები

ლოგიკური პროგრამირება არის კომპიუტერული პროგრამირების პარადიგმა, სადაც პროგრამის კოდში გამოხატულია ფაქტები და წესები, რომელბიც სისტემაში არსებობს.

რა არის პროგრამირება

მოდი შევთანხმდეთ რომ კომპიუტერი არაა ჭკვიანი, ადამიანები ქმნიან მას ჭკვიანად. ასე რომ თქვენ შეგიძლიათ უთხრათ კომპიუტერს თუ რა გააკეთოს, შესაბამისად ის ემორჩილება თქვენს მითითებებს. შესაბამისად, ის მისი მუშაობის პროცესში ამუშავებს იმ მონაცემებს, რომელთაც თქვენ აწვდით

პროგრამისტი

პროგრამისტი არის პიროვნება, რომელიც ეუბნება კომპიუტერს თუ რა უნდა გააკეთოს და აძლევს მას ძალიან დეტალურ ინსტრუქციებს. ინსტრუქციის გარეშე, კომპიუტერი უსარგებლოა, ამრიგად კომპიუტერის შეცდომა პროგრამისტის შეცდომაა ©

პროგრამა

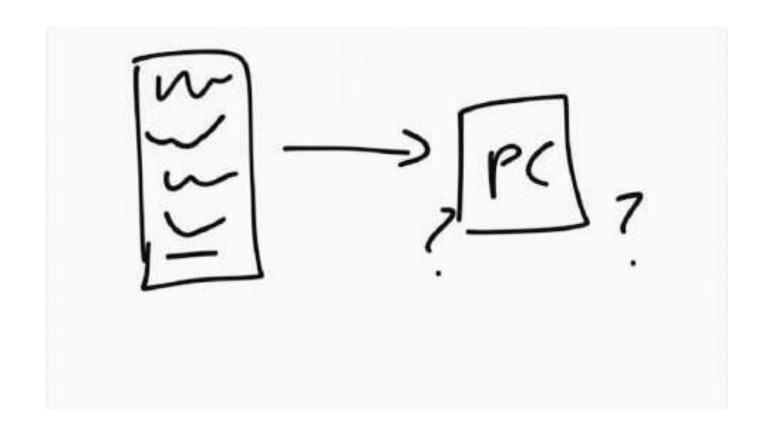
დეტალიზირებულ ინსტრუქციას, რომელსაც თქვენ მიაწოდებთ კომპიუტერს, რათა შეასრულოს თქვენი კონკრეტული დავალება, პროგრამისტები ემახიან პროგრამას.

პროგრამას აქვს შედეგები *output, ხოლო* როდესაც მას უშვებ შესრულებაზე პროგრისტები ეძახიან *run ან execute*.

რა გჭირდება C-ზე პროგრამირებისას?

იმისათვის რომ თქვენს კომპიუტერში C პროგრამის ჩაწერა და შესრულებაზე გაშვება შეძლოთ, გჭირდებათ C-ს კომპილატორი. კომპილატორი ახორციელებს თქვენს მიერ დაწერილი კოდის builds ან გადაყვანას კომპიუტერისათვის გასაგებ ენაზე და ამზადებს თქვენს პროგრამულ კოდს შესარულებაზე გასაშვებათ, რის შემდეგადაც თქვენ ხედავთ პრორგამული კოდის შესრულების შედეგს.

როგორ მუშაობს კომპილატორი?

https://www.youtube.com/watch?v=8zmaYXNiwZk

Visual Studio Code ინსტალაცია

Visual Studio Code შეგიმლიათ გადმოიწეროთ ლინკიდან:

https://code.visualstudio.com/

https://www.youtube.com/watch?v=Ubfgi4NoTPk

პროგრამირების პროცესი

- 1. იდეის ჩამოყალიბება
- 2. რედაქტორის გამოყენება
  - .c გაფართოების ფაილი
- 3. პროგრამის კომპილაცია
- 4. პროგრამული შეცდომების შესწორება
- 5. პროგრამის გაშვება

მეხსიერებაში ცვლადისათვის ადგილის გამოყოფა

კომპიუტერის მეხსიერებაში გამოყოფილი ადგილი, რომელიც განკუთვნილია გარკვეული ტიპის მონაცემების შესანახად.

მონაცემთა ტიპი

- 1. სიმბოლოები
- 2. Boolean
- 3. მთელი რიცხვები
- 4. რეალური რიცხვები (ცოცავ მძიმიანი რიცხვები)

სიმზოლური მონაცემეზის ტიპი

სიმზოლური ტიპი არის ნეზისმიერი სიმზოლო, რომლის გამოსახვა შეუძლია თქვენს კომპიუტერს, სულ არსეზობს 256 სიმზოლო. თითოეული მათგანის რიცხვითი კოდი შეგიძლიათ იპოვნოთ ასკი კოდების ცხრილში.

ასე რომ შეგიძლიათ ნებისმიერი სიმბოლო გამოიყენოთ თქვენს პროგრამულ კოდში. სიმბოლური ტიპის მონაცმები პროგრამულ კოდში აუცილებლად ისმევა აპოსტროფებში, რისი საშუალებითან კომპილატორი ხვდება რომ სიმბოლურ მონაცემებთან უწევს მუშაობა.

არსებობს 256 სიმბოლო

ASCII - askee → გვერდი 265

A a 4 % Q ! + =

კოდში

'A'

'a

'4'

'0%'

• •

١.

სტრიქონული მონაცემების ტიპი

string "C Programming"

მაგრამ თუ პროგრამულ კოდში გჭირდება ერთზე მეტი სიმბოლოს გამოყენება უნდა გამოიყენოთ ორმაგი აპოსტროფი და უკვე იმუშავებთ სტრიქონებთან. String-ის ტიპის ცვლადებს უფრო ღრმად შემდეგ ლექციებზე გავეცნობით.

რიცხვითი მონაცმების ტიპი

integer

.10 54 0 -121 -68 752

მათემეტიკაში მას უწოდებენ მთელ რიცხვთა სიმრალეს და მოიცავს დადები და უარყოფით მთელ რიცხვებს.

რიცხვითი მონაცემების ტიპი

integer

.10 54 0 -121 -68 752

როგორ ფიქრობთ შესაძლებელია integer ტიპი მონაცემი დაიწყოს 0-ით?

მაგალითად 032

რიცხვითი მონაცემების ტიპი

რეალური რიცხვები (ცოცავ მძიმიანი რიცხვები)

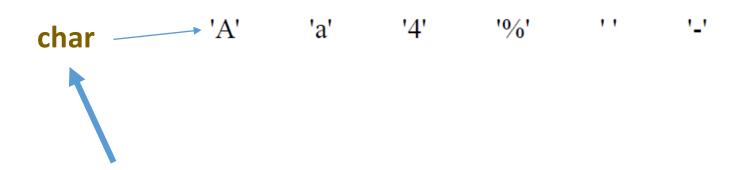
547.43

0.0

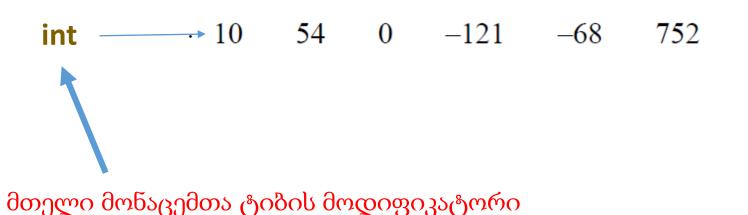
0.44384

9.1923

-168.470

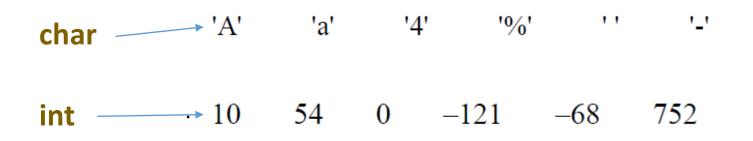

სიმზოლური მონაცემთა ტიზის მოდიფიკატორი

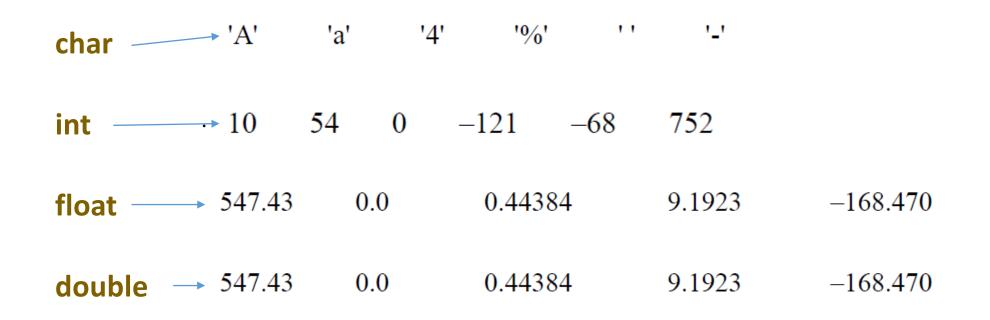
დიაპაზონი [-2 147 483 648, 2 147 483 647]

დიაპაზონის მოცულობა დამოკიდებულია კომპილატორზე

დიაპაზონი [-2 147 483 648, 2 147 483 647]

როგორ ფიქრობთ რატომ 2 147 483 647 და რატომ არა 2 147 483 648?

Double და float - არის რეალური ტიპის რიცხვების მოდიფიკატორი

ცვლადის ინიციალიზაცია

ცვლადის ტიპი

ცვლადის სახელი — myData pay94

age_limit

amount

QtlyIncome

მაქსიმუმ ცვალდის სახელში შეგიძლიათ გამოიყენოთ 31 სიმბოლო

შეუძლებელია ერთიდაიგივე სახელი გამოყენებული იყოს ორი ცვლადისათვის

შეუძლებელია — 94Pay

my Age

lastname, firstname

ცვლადის ინიციალიზაციისათვის გვჭირდება ცვლადის ტიპი და ცვლადის სახელი. ცვლადის ტიპი განსაზღვრას თუ რა ტიპის მონაცემებთან უნდა ვიმუშაოთ. ხოლო ცვლადის სახელი კი განსაზღვრავთ მეხსიერების იმ არის სახელს, რომელშიც ინახავთ ცვალდის მნიშვნელობებს. თქვენ შეგიძლიათ გამოიყენოთ ცვლადის სახელად ნებისმიერი სახელი, რომელიც თქვენ გსურთ. ცვალდის სახლეში შეგიძლიათ გამოიყენოთ 1-დან 31 -მდე სიმბოლო თუმცა სახვადასხვა კომპილატორებს სხვადასხვა დიაპაზონი აქვთ. დაუშვებელია ცვლადის სახელი იწყებოდეს რიცხვით ან მოიცავდეს სასვენ ნიშნებს.

ცვლადის ინიციალიზაცია

მაგალითი

```
char answer;
int quantity;
float price;
```

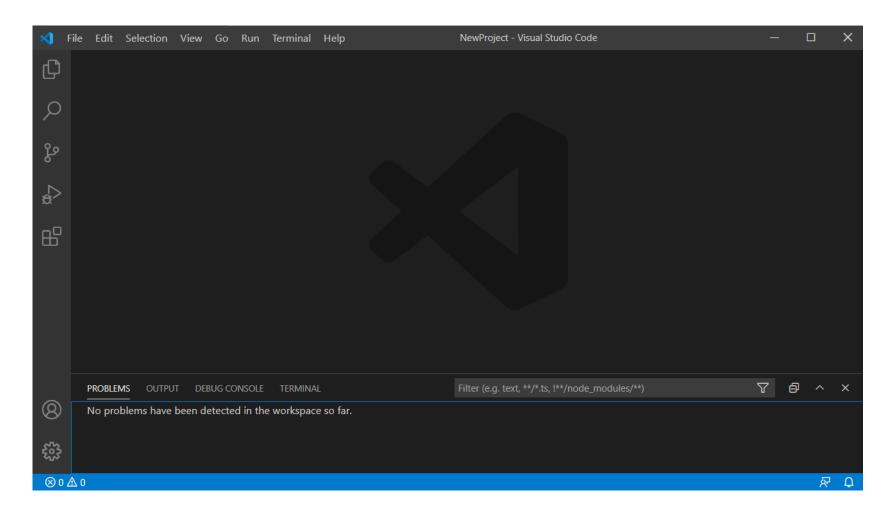
ასევე შესაძლებელია

```
char first_initial;
char middle_initial;
```

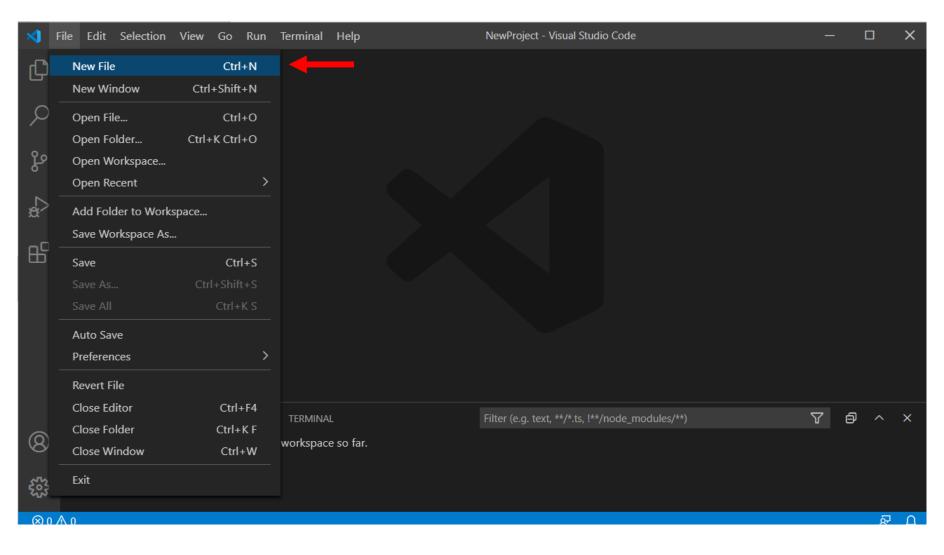
პირველი პროგრამული კოდი

გახდენით Visual Studio Code

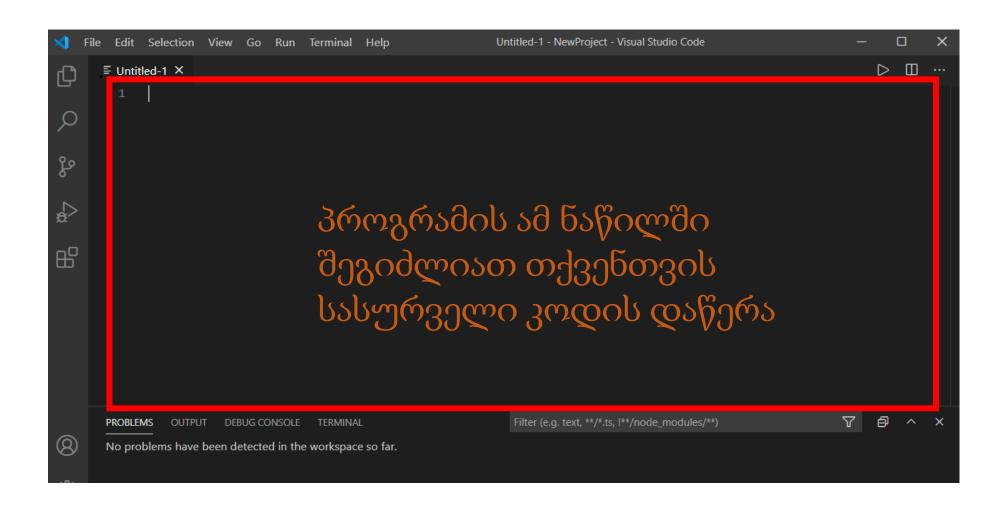

აირჩიეთ "File" -> "New File"

მიიღებთ შემდეგ შედეგს

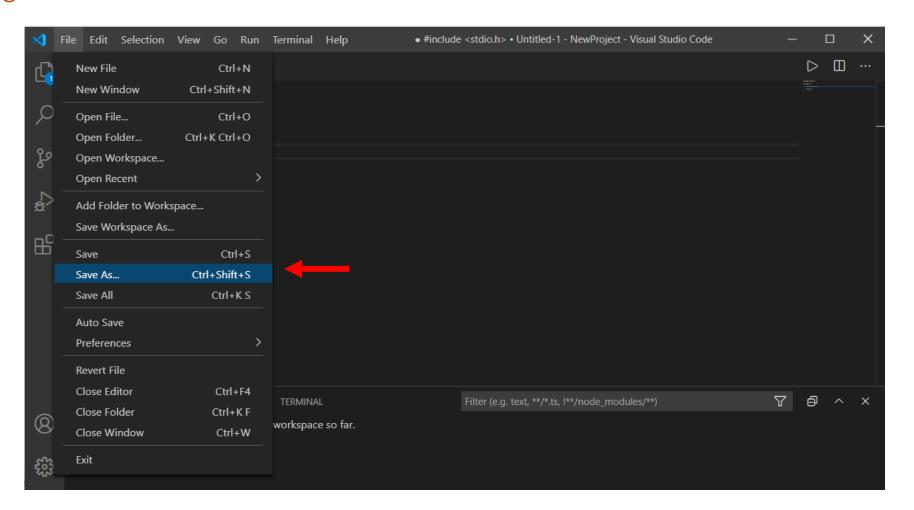

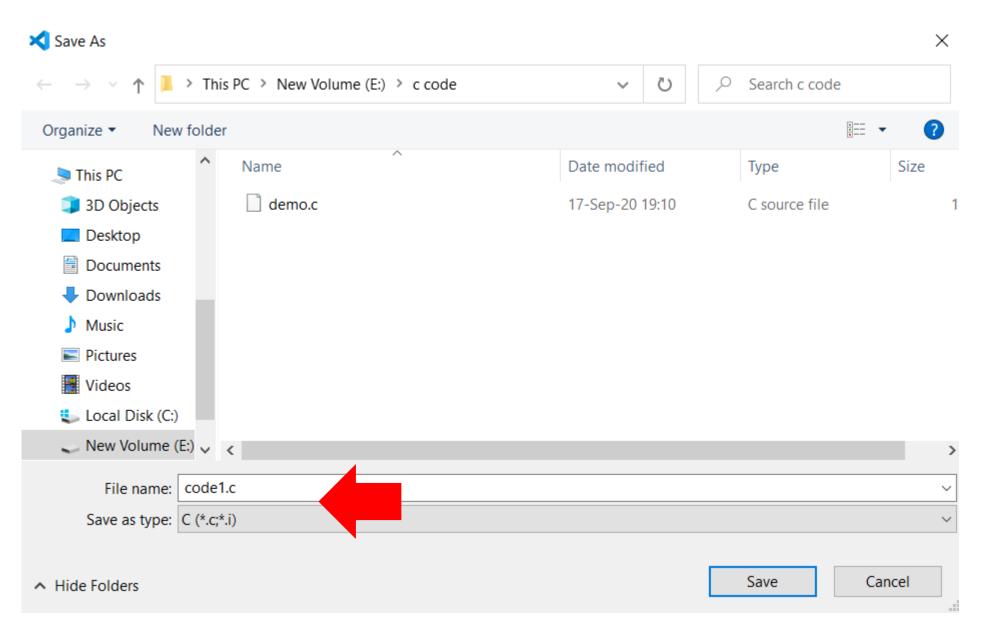
მაგალითად

```
X
    File Edit Selection View Go Run Terminal Help
                                                                  • #include <stdio.h> • Untitled-1 - NewProject - Visual Studio Code
       ≡ #include <stdio.h> Untitled-1 •
#include <stdio.h>
          3 ∨ int main()[
                   printf("Hello");
                   return 0;
品
```

შეინახეთ პროგრამული ფაილი .c გაფართოებით

აირჩიეთ "File" -> "Save As..."


```
File Edit Selection View Go Run Terminal Help
                                                                    code1.c - NewProject - Visual Studio Code
  C code1.c X
                                                                                                                                     Run Code (Ctrl+Alt+N)
  E: > c code > C code1.c > 分 main()
          #include <stdio.h>
          int main(){
              printf("Hello");
              return 0;
```

```
#include <stdio.h>
int main() {
  printf("Hello!");
  return 0;
}
```

პროგრამის გაშვეზის შედეგად კონსოლის არეში "Hello!"


```
#include <stdio.h>
```

```
int main() {
  printf("Hello!");
  return 0;
}
```

იმისათვის რომ C ენაში გამოვიყენოთ სხვადასხვა სახის ბრძანებები ჩვენ გვჭირდება მათი განმსაზღვრელი ბიბლიოთეკები, ან პროგრამული ფაილები, რომლებში ჩაწერილია სხვადსხვა პროგრამული ბრძანების განსაზღვებები, მათი ფუქნციები, პარამეტრები და ა.შ.

ჩვენ შემთხვევაში თუ გვინდა რომ პროგრამულ კოდში გამოვიყენოთ printf ბრმანება აუცილებლად უნდა გამოვიყენოთ stdio.h ბიბილიოთეკა. ხოლო მთლიანი ჩანაწერი #include <stdio.h> ნიშნავს რომ თქვენს პროგრამულ კოდში შემოგავთ stdio.h ბიბლიოთეკაში განსაზღვრული პროგრამული ბრმანებების გამოყენებისათვის საჭირო მხარდაჭერა.

#include <stdio.h>

```
int main().{
  printf("Hello!");
  return 0;
}
```

ეს არის მთავარი ფუნქცია, რომლის შიგნით ვწერთ ჩვენთვის სასურველ ზრძანებებს. მას აუცილებლად თან ახლავს ფიგურული ფრჩხილები, რომელბითაც მივითუთებს მთავრი ფუქციის დასაწყისს და დასასრულს. ხოლო მთავარ ფუქნციაში განსახორციელებელ მოქმედებებს ვწერთ ფიგურული ფრჩხილების შიგნით.

#include <stdio.h>

```
int main() {
  printf("Hello!");
  return 0;
}
```

Main ფუნქცია არის მთელი ტიპის ცვლადი და აუცილებლად მოითხოვს რაიმე მნიშვნელობის დაბრუნებას. ხოლო ფუნქციიდან მნიშვნელობის დასაბრუნებლად ვიყენებთ return ბრძანებას და შემდეგ ვწერ დასაბრუნებელ რიცხვს. სტანდარტულად მთავარ ფუქციაში აბრუნებენ 0-ს.

#include <stdio.h>

```
int main() {
  printf("Hello!");
  return 0;
}
```

და ბოლოს printf() პროგრამული ბრძანებით ჩვენ შეგვიძლია განვახორციელოთ რაიმე მონაცემების კონსოლში ანუ კომპიუტერის შავ ეკრანზე დაბეჭდვა. ჩვენს კოკნრეტულ შემთხვევაში ვბეჭდავთ სტრიქონს სახელდობრ Hello-ს

დაბეჭდეთ თქვენი სახელი და გვარი

[Running] cd "e:\c code\" && gcc code1.c -o code1 && "e:\c code\"code1 სალომე ონიანი [Done] exited with code=0 in 0.951 seconds

პროგრამული კოდი

```
#include <stdio.h>
int main() {
  printf("Group: 1 \n");
  printf("Name: Salome Oniani \n");
  printf("University: Ilia State University");
  return 0;
}
```

- გამოიყენება კურსორის ახალ
 სტრიქონზე გასადატანად, მისი
 გამოყენებით შეგვიძლია ჩვენთვის
 სასურველი ინფორმაცია
 სტრიქონებად გამოვიტანოთ
 კონსოლის ეკრანზე

Group: 1

Name: your name

University: Ilia State University


```
#include <stdio.h>
printf("Group: 1 \n");
int main() {
  printf("Name: Salome Oniani \n");
  printf("University: Ilia State University");
  return 0;
}
```



```
#include <stdio.h>
int main() {
  printf(Group: 1 \n);
  printf("Name: Salome Oniani \n");
  printf("University: Ilia State University");
  return 0;
}
```



```
#include <stdio.h>
int main() {
  printf(2017);
  return 0;
}
```

მთელი რიცხვების კონსოლში დაბეჭდვა

```
#include <stdio.h>
int main() {
  printf("Year: %d", 2017);
  return 0;
}
```

%d - გამოიყენება კონსოლის ეკრანზე მთელი ტიპის მონაცემების დასაბეჭდად

ათწილადი რიცხვების კონსოლში დაბეჭდვა

```
#include <stdio.h>
int main() {
 printf("Weight: %.1f kg", 8.5);
 return 0;
```

%.1f - გამოიყენება კონსოლის ეკრანზე რეალური ტიპის მონაცემების დასაბეჭდად. სადაც წერტილის შემდეგ ვწერთ რიცხვს თუ რამდენი ციფრი გვინდა გამოვიტანოთ მძინის მერე.

სიმბოლოების კონსოლში დაბეჭდვა

```
#include <stdio.h>
int main() {
  printf("%c", 'A');
  return 0;
}
```

%C - გამოიყენება კონსოლის ეკრანზე სიმზოლური ტიპის მონაცემების დასაბეჭდად


```
#include <stdio.h>
int main() {
    printf(" %c ", '1')
  return 0;
}
```

გამოიტანეთ ეკრანზე შემდეგი ინფორმაცია


```
I am learning the C programming language
I have just completed Chapter 2
I am 99.9 percent ready to move on to the next chapter!
```

მთელი ტიპის ცვლადის აღწერა და მისთვის მნიშვნელობის მინიჭება

```
#include <stdio.h>
int main() {
 int year = 2020;
 printf("Year: %d", year);
 return 0;
```

- შესარულებაზე გაუშვით პროგრამული კოდი;
- შეცვალეთ year ცვლადის მნიშვნელობა 2020 რაიმე სხვა რიცხვითი მნიშვნელობთ, მაგალითად year = 34, ან year = 500 ან თქვენთვის სასურველი რიცვლით;
- შემდეგ კვლავ გაუშვით შესრულებაზე პროგრამული კოდი და დააკვირდით კონსოლზე გამოტანილ ინფორმაციას.

აღწერეთ სიმზოლური ტიპის ცვლადი და მიანიჭეთ

მნიშვნელობა

აღწერეთ რეალური ტიპის ცვლადი და მიანიჭეთ

მნიშვნელობა


```
#include <stdio.h>
int character = a
int main() {
        printf(" %c ", character);
   return 0;
}
```



```
#include <stdio.h>
char character = 123;
int main() {
     printf(" %c ", character);
  return 0;
}
```



```
#include <stdio.h>
char character = 345;
int main() {
     printf(" %c ", character);
  return 0;
}
```

დავალების შესრულების ვადაა 08/10/2020 20:00 საათი.

ამოცანა

დაწერეთ პროგრამული კოდი, სადაც აღწერილი იქნება "ტელეფონის ნომერის", "სიმაღლის" და "საყვარელი ციფრის" ამსახველი ცვლადები, ცვალდებში შეინახეთ შესაბამისი მნიშვნელობები და შემდეგ დაბეჭდეთ მათში ჩაწერილი მონაცემები.

შეფასების კრიტერიუმები და დავალების გამოგზავნის ინსტრუქცია იხილეთ შემდეგ გვერდზე

3 ქულიანი დავალება

დავალების შესრულების ვადაა 08/10/2020 20:00 საათი.

შეფასება

- 1. შესრულებულ დავალებაში გამოყენებულია ცვლადის დანიშნულების შესაბამისი მონაცემთა ტიპი და ცვლადის სახელი ცვლადის დანიშნულების შესაბამისია - 1 ქულა
- 2. შესრულებულ დავალებაში ცვლადებში შენახულია ცვლადის ტიპის შესაბამისი მონაცემი 1 ქულა
- 3. შესრულებულ დავალებაში მოცემული პროგრამული კოდი ბეჭდავს ცვლადებში შენახულ მონაცემებს და არ არის კომპილაციის შეცდომები 1 ქულა

შესრულებული დავალებების პროგრამული კოდები დააკოპირეთ ვორდის ფაილში და გამომიგზავნეთ მეილზე: salome.oniani@iliauni.edu.ge

ვორდის ფაილში უნდა იყოს ამოცანის პირობა და პირობის ქვეშ მისი შესაბამისი პროგრამული კოდი.

გმადლობთ ყურადღებისთვის!